

נשאלתי זה מספר פעמים מנשים הסובלות מבעיות אוזניים, חלקן הסובלות מבעיות כרוניות וחלקן מבעיות זמניות אשר הטבילה היא סכנה וצער עבורן, ונתתי אל לבי לברר מהו הדין מלימוד בספרי רבותינו הראשונים והאחרונים שדיברו בנושא וכן מבירור מול רופאים חשובים, והתקשיתי מאוד למצוא פתרון ההולם את הבעיות למצוקתן של אותן נשים, מאחר ופעמים רבות הניסיון להשתמש בתכשיר ה'נכון' מהצד ההלכתי לא נתן פיתרון למצוקה הרפואית וכן ההפך, ובפרט שחלק מהפתרונות ההלכתיים לטענת רופאים שדיברתי עימם וביררתי מולם את יעילותם, פעמים נמצאו כסכנה בפני עצמם, ואף אם לא נמצאו הפתרונות כמסוכנים ממש, לא היו די יעילים בשביל להבטיח את בריאות הטובלות. ולכן בעניותי אכתוב את אשר על ליבי, ויבואו ויכריעו הגדולים, וזה החלי בעזר צורי וגואלי.

מקור ושורש:

איתא בעירובין (ד:), דאמר ר' יצחק דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ (דהיינו דווקא בשני תנאים אלו, שהחציצה ברוב גופו וגם שהוא דבר שמקפיד עליו), ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ (מהתורה, אפילו ברובו), וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד, ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד (אבל במיעוט ואינו מקפיד אינו חוצץ אפילו מדרבנן). וכן פסק השו"ע (יו"ד סי' קצח סע' א), וז"ל: צריכה שתטבול כל גופה בפעם אחת לפיכך צריך שלא יהיה עליה שום דבר החוצץ ואפילו כל שהוא. ואם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו חוצץ אפילו אם אינה מקפדת עליו עתה או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרך רוב בני אדם להקפיד עליו חוצץ ואם הוא חופה רוב הגוף אפילו אין דרך בני אדם להקפיד בכך חוצץ: הגה ולכתחלה לא תטבול אפילו בדברים שאינן חוצצין גזרה אטו דברים החוצצין (הגהות ש"ד). עכ"ל. ועוד, איתא בקידושין (כה:), מעשה בשפחתו של

רבי שטבלה ועלתה ונמצא עצם בין שיניה, והצריכה רבי טבילה אחרת, משום דנהי דביאת מים לא בעינן בביה"ס, מקום הראוי לבוא בו מים בעינן, שכל הראוי לטבילה אין בילה מעכבת בו וכו'. וכן פסק השו"ע (יו"ד סי' קצח סע' כד). ועתה נבוא לברר ולמצוא מהו הגדר של תכשיר שנעשה לשם רפואה שינתן באוזני הטובלת. האם נכנס הוא בגדר מיעוט המקפיד והוי חציצה, או דלא הוי חציצה, ובהנחה שלא, האם יש הכרח דווקא שיהיה עמוק עמוק בבית הסתרים עד שלא ניגלה כלל לעין, או שמא אף בניגלה לעין וגם יוצא מעט מחוץ לאוזן שרי לצורך מניעת סכנה.

האם בבית הסתרים הוי חציצה:

ראה בטה"ב (ח"ג עמ' סד) בדבר אשה שנפל לה חולי באזנה, וחתר שם הרב במסקנת דבריו להתיר כאשר תתן צמר גפן בעומק האוזן בבית הסתרים מהטעם דהוי תרי דרבנן, בית הסתרים, ומיעוט שאינו מקפיד ע"ש באורך. ויש לשים לב כי במסקנת דבריו שהתיר בנתינת התכשיר בבית הסתרים דווקא ולא התיר מעבר לכך מאחר שבאותו זמן ובאותו עניין נשמע מפי הרופאים שיספיק הדבר בשביל שהאשה לא תסתכן. אך בהמשך עוד נביא את דעת רופאי זמנינו וחוות דעתם לגבי פתרון זה ויעילותו בעוד כמה מסוגי מחלות האוזניים, ונברר האם הפיתרון עולה בקנה אחד עם המענה הרפואי לטובלת, שהרי במידה ולא, נצטרך לברר דבר היתר ממקום אחר.

האם דבר מהודק בבית הסתרים הוי חציצה:

ועיין עוד במה שכתב מרן ביבי"א (ח"י יו"ד סי' נח בהערה לח"ב אות כ') אודות אשה שיש לה חולי באזנה, והזהיר אותה הרופא שאם יבואו לה מים באזנה תהיה חרשת לגמרי וז"ל: **שאפילו אם הוא (הצמר גפן) מהודק באוזן, יש מקום להקל משום** דהוי תרי דרבנן, מיעוטו המקפיד, ובית הסתרים שא"צ שיהיה ראוי לביאת מים אלא מדרבנן,

וכמ"ש הריטב"א בקידושין (כה). בד"ה מקום הראוי לביאת מים וכו', וז"ל: אומר רבינו נר"ו, דהא דבעינן שיהיה ראוי לביאת מים היינו מדרבנן בעלמא. ע"ש. וכ"כ בחידושי הרמב"ן והרשב"א שם. וידוע דתרי דרבנן חשיב כאין לו עיקר מן התורה, וכמ"ש מרן בש"ע (חאה"ע סי' כח סכ"א). ובבית שמואל (שם סי' קנב). וגם יש לצרף מ"ש בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סי' קי), הכלל בחציצה, דלא ניתנה תורה למלאכי השרת, ומה שהוא בחלל הגוף, א"צ שיהיה ראוי לביאת מים, ולא אמרו שצריך שיהיה ראוי לביאת מים, אלא במקום שדרכו להיות מתגלה לפעמים, כגון תוך העין ובית הסתרים והקמטים, וכן על שפת החוטם בפנים, אבל בחלל הפנימי של החוטם פשיטא שאין צריך וכו'. שכל שאין דרכו להתגלות לעולם, חשיב מקום בלוע, ואינו צריך שיהיה ראוי לביאת מים. **עכ"ד. וממילא ניתן יהיה להקל אף באטם אוזניים הנכנס בעומק לבית הסתרים**, דמאחר והוא תרי דרבנן וגם הרי הוא בחלל הגוף, אין צריך שיהיה ראוי לביאת מים, דזיל בתר טעמא, דאם מותר שיהיה מהודק מהני טעמי, ממילא אין הבדל אם יהיה מצמר גפן או מחומר אחר כאטם. ופשוט.

אך עדיין כל זה לא יעלה מזור לסוג אטם אוזניים שאינו נכנס לגמרי אל תוך חלל האוזן, אלא חלקו נגלה מעט כלפי חוץ. שעליו לכאורה יש לומר שנחשב לחציצה שהרי המקום שמחוץ לחלל האוזן צריך שיהיה ראוי לביאת מים ונחשב שבזה האשה מקפדת, וממילא הוי כ"מיעוט המקפיד".

היא לא מקפידה ושאר נשים כן מקפידות:

ואע"פ שהיא אינה מקפדת על האטמים (ואדרבה חפצה בכך), בכ"ז לכאורה עדיין נחשב כמיעוט המקפיד מאחר ששאר נשים כן מקפידות, וכפי שפסק השו"ע (יו"ד סי' קצח סעי' א), וז"ל: צריכה שתטבל כל גופה בפעם אחת; לפיכך צריך שלא

יהיה עליה שום דבר החוצץ. ואפלו כל שהוא, אם דרך בני אדם לפעמים להקפיד עליו, חוצץ אפלו אם אינה מקפדת עליו עתה, או אפלו אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרך רב בני אדם להקפיד עליו, חוצץ וכו'. **עכ"ד.** והנה חשש השו"ע לשתי הדעות בראשונים, הלא הם הרמב"ם והרשב"א, שלדעת הרשב"א אם שאר נשים מקפידות, אף אם היא אינה מקפדת הוי חציצה, וממילא בנד"ד לכאורה הוי חציצה, שהרי כל אשה רגילה הייתה לפחות לפעמים מקפידה שלא להיות ולהיראות עם אטם אוזניים או צמר גפן מאחר והדבר עלול להפריע לשמיעה וכן שאינו נראה נאה בעיני רוב העולם.

לצורך רפואה אין נקרא "מיעוט המקפיד"

אלא שביבי"א שם כתב עוד טעם להקל, וז"ל: אולם לפע"ד כל כה"ג אינו נקרא מיעוט "המקפיד", מכיון שהיא צריכה לכך בשעת הטבילה, ואדרבה מקפדת ע"ז להגן עליה מפני המים שלא יכנסו באזנה, חשיב מיעוט "שאינו מקפיד". ואע"פ שסתם נשים מקפידות שלא לתת צמר גפן באזניהן, מפני שזה יפריע לשמיעתן, מ"מ כל אשה שיש לה חולי באזנה כיוצא בה, בודאי שאינה מקפדת לתת צמר גפן באזנה בשעת טבילה, להגן עליה מפני המים שלא יכנסו באזנה. וכמ"ש הפנים מאירות ח"ב (סי' קמו) שכל אשה חולה כיו"ב ורופא מומחה היה אומר לה שאי אפשר להתרפאות אלא באופן כזה, ולא היתה מקפדת, חשיב מיעוט שאינו מקפיד. והובא בסדרי טהרה (סי' קיט). וסמך ע"ז הגאון מהרש"ם (בח"א סי' מו, דף לה סעי' א). וכ"כ מדנפשיה השואל ומשיב תנינא (ח"ג סי' קח, דף מב רע"א), שכל שעושה לרפואה מן החולי שלה, בלי ספק אם היו צריכות כל הנשים לרפואה כזאת, היו עושות כן, הילכך חשיב כאינו מקפיד. **עכ"ד.**

ומבואר דהוי כמיעוט שאינו מקפיד דלא הוי חציצה אפילו מדרבנן, ולפי טעם זה אין חילוק בין

האם צריכה ללכת עם התכשיר לפני ואחרי הטבילה:

מצינו בפוסקים, שיש מצריכים את האשה שתלך עם התכשיר (כגון צמר גפן) באוזניה למשך זמן מסויים בכדי להחשיבו כאילו הוא קבוע באוזניה וכדבר שאינו מקפדת עליו, וכמה דעות יש בדבר, ו"א שצריך שתלך לפחות שבוע לפני טבילתה (שו"ת חלקת יואב יו"ד סי' ל), ו"א חודש (הרב שלמה זלמן אויערבאך, דבריו הובאו בנשמת אברהם, יו"ד סי' קצח, עמ' רלו), ו"א אף חצי שנה (שו"ת אבני נזר יו"ד סי' רסב), וראשית קשה על דבריהם כפי שכתב בשו"ת שערי טבילה (סי' מא), מה מועיל שתרגיל עצמה למשך זמן שיחשב בכך לביטול, שהרי זה אינו מועיל אלא באופן שעצם אותו תכשיר משמש לה לרפואה וכעין רטייה ע"ג מכה, או עכ"פ כסתימה זמנית בשיניים שמשתמשת עם הסתימה לצורך אכילה וכיוצ"ב, משא"כ הכא שהרי היא מקפידה שלא יהיה התכשיר באוזניה לפני ואחרי טבילתה במקווה, מאחר ומפריע הדבר לשמיעתה וכיוצ"ב, וא"כ איך נעשה מכח זה דין ביטול בו בזמן שבמציאות מקפדת עליו. עכ"ד. ועוד שכמה פוסקים מקילים בדבר ואינם מצריכים שתלך עם התכשיר באוזניה לפני ואחרי טבילתה מאחר וכאן מדובר במקום סכנה, ואף במקום צער התירו למרות שמסירה את התכשיר מיידי לאחר הטבילה וכפי שהזכרנו לעיל בדברי היב"א, וכן דעת הגאון רבי חיים מצאנז שכ' בשו"ת דברי חיים (יו"ד סי' סה), לגבי רטייה שאם יש כמעט סכנה להסיר אותה ממנה ואפילו למעט זמן, אז יש להתיר לטבול עם הרטייה ולא הוי חציצה. וכן היקל בשו"ת אמרי יושר (ח"ב סי' פב) שכל שאינה יכולה לטבול בלא זה, נחשב כאינו מקפיד, אף לולי העניין שתרגיל עצמה כמה ימים לילך עם אותו תכשיר.

מה הדין אם מסירה מיידי לאחר הטבילה (אי ביטול לשעה הוי ביטול):

אם האטם נמצא עמוק (בבית הסתרים) לבין אם יוצא לבחוץ כיון ששו"ס הוי כמיעוט שאינו מקפיד דשרי מאחר שדנים את האשה ביחס לשאר נשים שגם להן יש את אותה בעיה ולא לסתם נשים בעלמא שאין להן עניין באותו דבר, ואם נצא ונשאל, לא נמצא אחת מאלף בין מי שסובלת מחולי חמור יותר ובין מי שפחות, שתיקה את הסיכון הקל ביותר בסוג ההגנה שיכול למנוע ממנה היזק או חשש היזק באותה שעה שנמצאת בבריכה או במקום אחר של מים, ואדרבה מקפידה על כך שהאטמים באוזניה יהיו דוקא בצורה של 'הדק היטב היטב הדק'. ולמרות שחלקו יהיה נראה מעט כלפי חוץ בית הסתרים, לא תהיה לכך חשיבות בפני אותן נשים ואדרבה יהיה נוח להן יותר בזה מאחר שכך הוא תשמישו וכן הוא בנוי ומיוצר בכדי שתוכל בקלות וביתר זהירות להכניסו מבלי לחוש שמא יחדור בעומק האוזן כפי שהעידו כבר נשים שדבר כזה קרה להן שתחבו את הצמר גפן או אטם אוזניים בעומק יותר מדי (וכן התברר גם מול רופאים כפי שזכיר בהמשך), וכמו כן בנקל יוכלו להוציאו מתוך האוזן לאחר השימוש מבלי לחשוש שיכנס בעומק מדאי, ומאחר שכן אין הדבר נכנס לגדרי 'מקפדת' שחוצץ.

אינה מקפדת כעת אך מקפדת בזמן אחר:

וגם את"ל שאמנם אינה מקפדת כעת בעודה טובלת במקווה, אך מקפדת לפני ואחרי טבילתה במקווה וממילא לכאורה הוי חציצה, מ"מ כל זה בדווקא כאשר אמנם האשה אינה מקפדת אך מאידך גם לא ניחא לה (דהיינו שאין לה תועלת בדבר), אולם באופן שלא רק שאינה מקפדת אלא גם ניחא לה בזמן הטבילה (שיהיה עליה אותו דבר שימנע ממנה סכנה), בכה"ג לא הוי חציצה, וכפי שכתב בשו"ת אמרי יושר (סי' פב), ועוד נרחיב על כך בהמשך בע"ה.

ג' חילוקים ב'מיעוט המקפיד':

הנה בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' קצו) כתב, ג' חילוקים במיעוט המקפיד, ואלו הם: (א) בדבר שלעולם אינה מקפידה שיהיה עליה, זה אינו חוצץ, וזה נקרא מיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ. (ב) בדבר שלפעמים היא מקפידה עליו שלא יהיה עליה, גם אם כעת אינה מקפידה עליו שיהיה, נחשב לחציצה כיוון שלפעמים כן מקפידה וגם כעת אינה רצונה בדווקא שיהיה עליה. (ג) אבל בדבר שעתה היא מקפידה להיפך שתהיה בדווקא עליה (כגון בנד"ד אטמי אוזניים או תכשיר אחר), אף שלפעמים היא מקפידה שלא יהיה עליה (כגון מייד לאחר הטבילה) **מכל מקום כיוון שבאותו זמן מקפידה שיהיה עליה (מחמת שרוצה להינצל מסכנת הטבילה) שוב אינו חוצץ.**

מקפידה בדווקא שיהיה עליה – לא היא חציצה:

אתה הוראת לדעת שברגע שנכנסים לגדר של "מיעוט שאינו מקפיד" לפי החילוק השלישי, שהוא דבר שהאשה חפצה שיהיה עליה בדווקא, ולמרות שאינה חפצה שיהיה עליה בזמנים אחרים, אינו נחשב לחציצה, וז"ל בשו"ת מהרש"ג (שם): אבל בדבר שעתה היא מקפדת להיפך שתהיה דווקא עליה, אף שלפעמים היא מקפדת שלא תהיה עליה, מ"מ **כיוון דעתה היא מקפדת שתהיה עליה, אזי בתר השתא אזלינן וכיוון שהשתא היא מקפדת שתהיה אותו דבר עליה שוב אינו חוצץ. עכ"ד.** ואמנם בסוף התשובה כתב שם לרב השואל שאיננו רוצה שיסמוך עליו בזה שתשים "פערבאנד" שהוא **כיסוי המכסה את כל האוזן**, דעתה מקפדת דווקא שיהיה עליה, בתר השתא אזלינן ואינו חוצץ, ורק אם יסכים עמו עוד ת"ח גדול אז יפסוק למעשה גם הוא, ולאחר מכן הניף ידו שנית בשו"ת מהרש"ג ח"ג סי' נה, וכתב שהסכים עימו בעל פתחא זוטא ונעשה גם מעשה

יעויין בשו"ת שרידי אש (ח"ב סי' מד) שהגדיר את דברי הריטב"א כיסוד גדול ומוצק לנד"ד, וכך הקשה הריטב"א ממס' סוכה וז"ל: אמאי ממעט בן ח' בחלון בשבת לפי שאי אפשר ליטלו משם מטעם מוקצה, הלא הוא אסור רק בשבת ואינו ביטול עולמי? **ותירץ**, דטעמא דבעינן ביטול לעולם הוא **רק מחשש שמא יבוא ליטלו**, אבל בבן ח', שאסור ליטלו, **אפילו ביטול ליום אחד הוא ביטול.** ומעתה נאמר, שמה שהצריכו בחציצה שלא תהא מקפידה לעולם וגם שאחרים לא יקפידו על כך, אין זה משום עצם דין הביטול, שבלא זה לא היה ביטול, אלא שחוששין שמא תחזור בה אח"כ, וא"כ גם עכשיו לא היה ביטול. **משא"כ בסכנה, שכל זמן המחלה בודאי לא תסיר וא"כ הוא כמו בן ח' בחלון, שאסור ליטלו ולהכי הוא ביטול אף שהיה ביטול לשעה. עכ"ד.** וכן הוא בנד"ד שכל זמן שהייתה במים, שסכנה עבודה להיות ללא התכשיר שמונע את ההיזק, ודאי שלא תסיר באותו זמן את התכשיר, ולפיכך היה ביטול, אף שהוא ביטול לשעה.

ועוד עמד מרן היבי"א על כך שלכאורה יש סתירה מהא דקי"ל מסי' קצח סעי' י, שאגד שע"ג המכה חוצץ, מפני שמסירתו לאחר זמן וזאת **למרות שכעת ניחא לה.** ויישב זאת וז"ל: "דבנ"ד שיש סכנה, שאם יכנסו המים באזנה תהיה חרשת לגמרי, **יש לדון על שעת הטבילה**, שכיון שאז ניחא לה בהכי לא היה חציצה, **אע"פ שתיכף לאחר טבילה מסירה אותו תיכף ומיד.**" עכ"ד. וממילא בנד"ד אין להצריך אותה ללכת עם אטמי האוזניים לפני או אחרי הטבילה, למרות שגם אם תרצה לומר שמיד אחרי הטבילה מקפדת על זה, **מאחר שבמקום חשש סכנה העמידו הדבר על קו הדין להחשב אינו מקפיד**, ובאותו זמן בטבילה אינה מקפידה כלל, ויתרה מכך יש לומר שבנד"ד מקפידה בדווקא שיהיה עליה ואז קיל טפי כפי שנבאר כעת בחילוקי הדינים שבמיעוט המקפיד.

ע"י הוראה זו, כפי שכתב כן בשו"ת ציץ אליעזר ח"כ סי' לב והצטרף גם הוא לפסיקה זו.

האם דבר שמחוץ לגופה תמיד הוי חציצה:

נראה לבאר ממח' ראשונים שהובאה בבית יוסף (סי' קצח סעי' ט), בדין של גלד שהאשה מצטערת בהסרתו (אך אין בדבר סכנה) שלדעת הסמ"ק אם יש כאב בהסרתו אינה חייבת להסירו מאחר **וכל דבר שמצטערת בנטילתו נחשב שאינה מקפדת ובמקום סכנה אפילו מחוץ לגופה לא חוצץ**, וחלקו עליו המרדכי, הסמ"ג, וספר התרומה שגלד שעל המכה הוי חציצה למרות שמצטערת בהסרתו. וכן פסק השו"ע כדעת הסמ"ג וסיעתיה, אך כתב על זה רע"א (בפסקים סי' ס) וז"ל: דע"כ לא פליג הסמ"ג אלא במצטער בעלמא (שאו מצריך להסיר הגלד) וכו' אבל במקום סכנה דודאי לא תסתכן נפשה ומתייאשת מלהסירה לעולם יש לומר דמיקרי אינה מקפדת. עכ"ד. ולכן, **אם במצטערת הקילו אז בסכנה על אחת כמה וכמה**. ובנד"ד שהדבר חמור פי כמה מגלד של פצע שיש צער בעלמא בהסרתו, שנחשב הוא לשאינה מקפדת, אז ק"ו שיש לומר באשה הסובלת מחולי באוזניים שיכול להביא גם לידי סכנה, אין נחשב הדבר לחציצה אף החלק העודף של האטם הנמצא מחוץ לחלל האוזן. וכן כתב בשו"ת מהרש"ג ח"ג סי' נה והיקל אף ביותר מזה לשואל בדבר אשה שנאסר עליה לטבול בשל בעיה באוזניה ואפילו אם תשים צמר גפן באוזניה, אלא שהוכרחה לכסות את כל **אוזנה מבחוץ** ב"פערבאנד" מהודק היטב שלא יבוא שום לחלוחית באוזנה. וכן העלה להקל בשו"ת שרידי אש ח"ב סי' מד, שתטבול אף בלא הדחת המוך (התכשיר שתיתן באוזניה) **וגם בלא תחיבה בעומק האוזן**.

השוואה לנידון של 'קליעות בשיער':

איתא בשו"ע (יו"ד סי' קצח סעי' ו') בדין קליעות שבשיער האשה שסכנה להפרידן, שאינו חוצץ

מאחר ויש סכנה בדבר, שלכאורה אינו מובן כ"כ דמה בכך דהוי סכנה סוף כל סוף הוי חציצה, ולפי החילוק השלישי שמצינו ב'מיעוט המקפיד' כפי שהוזכר בשו"ת מהרש"ג דלעיל שכאשר מקפידה בדווקא שיהיה עליה אז אינו חוצץ דכיוון שיש סכנה להפריד השיער א"כ האשה רוצה דווקא שיהיה מטעם סכנה והוי הקפידה להיפך שתהיה 'החציצה', וכל שהאשה מקפדת 'שהחציצה' תהיה על גופה אז לא חשוב חציצה. וכן כתב בשו"ת דובב מישרים (סי' עא), שטעם המרדכי שפסק הרמ"א בסי' צח סעי' ו', הוא שסכנה להסיר השיער וחשיב שאינה מקפדת, **א"כ בכל מקום שיש סכנה חשיב כאינה מקפדת**, וממילא מיעוט שאינו מקפיד אינו חוצץ גם מדרבנן. עכ"ד.

האם דווקא דבר שהוא חלק מגופה אינו חוצץ:

למרות שהיה מקום להקשות ולחלק בין הנידון של קליעות בשיער דהתם אינו חוצץ מאחר והוא חלק מגופה ממש דהיינו רביתיה כמו בטבילת עובר במעי אמו ביבמות פ' החולץ, ואילו בנד"ד מיירי בדבר חיצוני, כמבואר באחד מ-3 הטעמים שהובאו במרדכי, מ"מ יש לתרץ מהטעם שכתב המרדכי בדין קליעות בשיער דכיוון דלא מצי לגלחן מפני הסכנה הוי רביתיה ולא חייצי, כדאמרי' פ' הערל העובר היינו רביתיה אף על גב דלאו ירך אמו, ועוד כתב הלבוש טעם נוסף להיתר והוא משום שסכנה לאשה להסיר קליעות השיער והיא מתייאשת שיהיו עליה עד שיפלו מאליהן ואינה מקפידה להסירן, וא"כ הוא הדין בנד"ד שמתייאשת מלהסיר התכשיר בזמן הטבילה מפני שסכנה הוא לה ואתי שפיר.

דבר שנעשה במתכוון עדיף יותר:

ועדיין לכאורה יהיה קשה בנד"ד מסי' קצח סעי' ו', שהרי בקליעות שבשיער הדבר **תמיד** נמצא עליה, משא"כ בנד"ד שהחציצה תהיה רק בשעת הטבילה, אך יש ליישב, שמעבר לטעמים להקל

שהזכרנו לעיל, **בנד"ד אפילו ההיתר עדיף מדין קליעות בשיער**, והוא מאחר שכל שנעשה במתכוון קיל טפי, ומוכח כן מדברי הרא"ש בנדה פ' תינוקות (הל' מקואות ס"י כז) גבי צבע שנעשה לנוי, וכפי שמצינו (שקלים פ"ח מ"ד, מ"ה) בטבילה לפרוכת אף על פי שיש בו תכלת וארגמן ותולעת שני. וכך פסק השו"ע (סי' קצח, סעי' יז) שמאחר ונעשה לשם נוי אינו חוצץ, ומוכח מסתמות דבריו שאף אם יהיה ממש צבע ולא רק חזות בעלמא אינו חוצץ וכך הבין טה"ב (ח"ג עמ' קג) בדעת השו"ע, הואיל ולנוי הוא. וכן מוכח בשו"ע עצמו (או"ח סי' קסא ס"ב). ואם בדבר הנעשה לשם נוי שדרך הנשים להקפיד שיהיה כך אינו נחשב לחציצה, ק"ו לדבר שנעשה לשם רפואתה ומניעת היזק שלא יחשב לחציצה, וכן כתב בשו"ת מהרש"ג סי' קצז וז"ל: **משמע דעשאוהו במתכוון הוי מעלה טפי שלא לחוץ, וא"כ נידון דידן נמי נעשה במתכוון ואפשר דאינו חוצץ. עכ"ד.**

האם בעינן את כל הטעמים כדי להתיר:

הנה בסדרי טהרה (סי' קצח ס"ק יט) כתב: וכבר ידוע כשהפוסק מביא טעמים הרבה להתיר שאין ללמוד מזה להתיר אלא מהני גווני דשייכי נמי כל הני טעמים וכו'. ע"כ. וכתב כן בשם החכם צבי. אלא שנראה דאין כן דעת הפוסקים וכפי שכתב כן בטה"ב (ח"ג עמ' מג-מד) שהביא משו"ת עמודי אש (סי' א אות צו וצז) דמ"ש הסד"ט שאין ללמוד להתיר אלא כשכל הטעמים איתנהו אין זה כלל גדול, אלא כל שלאחר העיון רואה הרב המורה שיש לסמוך על טעם אחד, יכול להורות להקל ולשקוד על היתרא דבנות ישראל. וכתב עוד בטה"ב שיש מקום לומר דבדרבנן גם כשיש טעם אחד להקל יש להתיר, ושכן כתב הגאון מהרש"ם (ח"א סי' ז, בד"ה והנה ר"מ) אף בדעת החכם צבי. גם בשו"ת בנין עולם (חיו"ד סי' מב דף קט). כתב דמ"ש המרדכי ג' טעמים להקל בדין קליעות שבשיער, לרווחא דמילתא כתב כן, ועיקר הטעם

הוא שכיון שאינה מקפדת עתה להפריד שערותיה, וא"א לה להפרידן בנקל, אינן חוצצות, ומ"ש הטעם משום סכנה הוא רק לחזק טעם הראשון, וכן דרך הפוסקים לתת הרבה טעמים לרווחא דמילתא, אף שעיקר הטעם הוא אחד בלבד.

חומרא המביאה לידי קולא:

יש לזכור, שנשים אלו נכנסות לטבול ביתר חיל ורעד שמא יארע להן נזק, וממילא מתכווצות ומזדרזות בטבילתן בשל כך, והרי עלינו לחוש שמא לא יטבלו יפה וכדת כפי שפסק השו"ע (סי' קצח סעי' כז) וז"ל: **"קצרה שפתותיה או קפצה ידה בענין שלא באו המים בהם לא עלתה לה טבילה"** וכן בסעי' לח' וז"ל: **"ולא תקפוץ אותה יותר מדאי ואם קפצה לא עלתה לה טבילה"**, ולמרות שכבר כתב בסדרי טהרה (ס"ק נח) בשם הרמב"ן, שלא להחמיר בדיני חציצה יותר מדאי ולחפש אחר ספיקות לפסול טבילתה, לא קשיא מאחר דהתם מיירי לאחר טבילה והכא מיירי לפני הטבילה שעלינו לחוש לכתחילה שלא תגיע למצב של התכווצות וכיוצא"ב כפי שהובא בשו"ע, וממילא עדיף לנו להקל בדין מיעוט שאינו מקפיד כאשר יש סכנה וצורך בדבר מהטעמים שהזכרנו ועוד נוסיף, מאשר שתכנס לסכנה ובנוסף גם לספק אם טבילתה עלתה מחמת שקרצה שפתותיה וכו'. ובפרט שברור הוא שקבוצת נשים אלו יאמרו כאחת שאינן מקפידות ואף חפצות באטם מסוג כזה או אחר אשר זה הוא תפקידו להגן ולשמור מהיזק המים, ושאינו יוכלו עד כמה שניתן לטבול בנחת ורוגע וגם הוא יעלה בקנה אחד עם הגדר של "מיעוט שאינו מקפיד" (כפי שהוזכר לעיל בגדר השלישי של מיעוט שאינו מקפיד כאשר האשה חפצה בדווקא שיהיה עליה, דלא הוי חציצה), מאשר לנסות ולאלתר אמצעים אחרים שמהחשש שמא לא יועילו כדבעי ואז האשה עלולה לחטוא

במה שפסק השו"ע בצורת הטבילה כפי שהזכרנו לעיל, ויתרה מזאת עלולה להיחשף לסכנה.

באיסור דרבנן ובחשש איסור דאורייתא מקילים במקום עיגונא:

בשו"ת שבט הלוי (שם) הביא בשם תלמידו הרה"ג יקותיאל פרקש, וכתב ממה שהובא ביו"ד סי' קפד בפת"ש ס"ק ג בשם תפארת למשה לגבי אשה שרואה וסתה מט"ו לט"ו וליל טבילתה כל פעם **בעונת הוסת**, מותרת לבעלה, כיוון דאל"ה תיאסר האשה לבעלה לעולם ולא גזרו רבנן בכך.

וכתב עליו השבט הלוי, שיפה העיר מאחר והוא ק"ו לנד"ד שהרי בסמוך לוסת הטעם שגזרו הוא שמא תראה ותתקלקל בשעת תשמיש **באיסור נדה דאורייתא**, ואפ"ה לא גזרו במקום עיגון, ק"ו בנד"ד **שהטבילה מצד עצמה טבילה גמורה**. **עכ"ד**. ועוד היה מקום לכאורה לומר שלכל הפחות תמתיך האשה עד אחר עונת הוסת לבחון שמא לא תראה ואז תוכל לשמש שלא בעונת וסתה, שהרי למרות שקי"ל שוסתות דרבנן, מכל מקום י"א שוסתות דאורייתא וכאן קבעה לה וסת ואמורה לראות וחששא דאורייתא שמא תראה תוך כדי תשמיש איכא הכא, ועם כל זאת מותרת לשמש בעונת וסתה ואפילו בדיקה פנימית לא הצריכו אותה קודם התשמיש, ואילו בנד"ד קיל טפי שהרי מדאורייתא ליכא חששא כלל כיוון דמיעוטו אף המקפיד דינו מדרבנן, וכל שכן הכא בדאינו מקפיד, ואף שמסירה הדבר לאחר הטבילה כיוון שמדובר במקום סכנה כפי שביארנו אז יש לדון על שעת הטבילה מאחר והדבר שעליה הוא להנאתה וטובתה שלא תינזק.

האם דווקא במקום 'סכנה ממש' יש להקל:

יעויין בשו"ת רע"א פסקים סי' ס ד"ה "ולענ"ד יותר", שביאר שפעמים ולשון "סכנה" הוא לאו דווקא סכנה גדולה כגון סכנת נפשות אלא אף בסכנת איבר סגי, ובנוסף שאין צורך להידחק ע"מ

להתיר במקום שודאי יש סכנה אלא אף במקום ספק ויתרה מכך אף במקרה שיש צער גדול או צד ואפשרות שתצמח סכנה בעתיד ואפילו אחת מני אלף, **וז"ל**: והוא תמוה דבמה הפרש בסכנה בין רב למעט, ובין ודאי לספק הא מ"מ מתייאשת מלהסירו מחמת ספק סכנה וכו' אלא ודאי דאין כוונת הר"ש דאיכא סכנה ממש או ספק סכנה אלא דאיכא צער טובא ואפשר על צד הריחוק אחת מני אלף דיצמח מזה סכנה, דאף דאין אנו דנין אותו כעת בכלל סכנה או ספק סכנה מ"מ כיוון דאיכא צד אפשרות לבא לזה, קורא בלשון סכנה, והשורש דאיכא דחק וכאב וצער גדול וכו'. **עכ"ד**. וכן כתב בשו"ת שרידי אש ח"ב סי' מד **וז"ל**: מצווה לחפש אחרי היתרים וקולות עד כמה שידנו מגעת, ובנד"ד יש לנו אילנות גדולים לסמוך עליהם אף שלא בשעת הדחק. **עכ"ד**. ובנ"ד הרי שסכנה איכא ואף את"ל שסכנה ליכא, צער גדול ודאי איכא וכפי שנפרט בהמשך על סוגי הבעיות והסיבוכים האפשריים מבחינה רפואית העלולים להיגרם בשל פתרון שאינו הולם את הבעיה ואף יכול שלעצמו לגרום לנזק.

חילוק בין דבר הנעשה לשם רפואה לבין דבר

הנעשה לשם נוי או אומן במלאכתו:

עוד יש לצרף ולחלק בין דבר הנעשה לצורך נוי לבין דבר הנעשה לשם רפואה, שהרי לעניין **דבר הנעשה לנוי** אשה מתקשטת ומתייפה בדבר העשוי לנאות אותה ומשתמשת בתכשירים המיוחדים והמיועדים לאותו עניין ואז נכנסים לגדר מקפדת באם הדבר שעשתה לשם נוי אכן נראה יאה, מסודר ומתוקן או שמא יש פגם באותו דבר, כעין מה שרגילות נשים מודרניות להתקשט בלק ג'ל, ריסים מלאכותיים, וכיוצ"ב, שאז אם האשה עצמה מקפדת או רוב נשים מקפידות על איך שנראות עם אותו דבר שנעשה לשם נוי וכגון שנפגם אותו קישוט וכיוצ"ב אז דווקא יחשב הדבר לחציצה. **ואילו בענייני רפואה**, ובפרט בדבר

בעיות זמניות:

דלקת בתעלה החיצונית של האוזן:

א. ד"ר נתנאל אייזנבך: הבעיה שכיחה יחסית. הגורמים לכך הם חשיפה למים מזוהמים או נקיון אוזניים עם קיסם וכיוצא בזה. משך זמן ההחלמה בדרך כלל הוא כשבוע, ובזמן הדלקת אסור להרטיב את המקום כדי למנוע החמרה או המשך הדלקת. החיידקים צריכים סביבה לחה כדי לסגסג, זאת הסיבה שמורים לא להרטיב. יחד עם זאת, למרות שברוב המקרים הרטבה חד פעמית לא תגרום נזק משמעותי. במיוחד אם שמים טיפות לפני ואחרי ואוטמים את האוזן. אבל מצד שני, בחלק מועט מהמקרים הרטבה כן יכולה לגרום להחמרה בדלקת. בד"כ בדלקת מסוג זה יש כאב חיצוני, שיכול להיות כואב מאוד. זאת אחת הדלקות הכואבות ביותר שיש. למעשה בעניין תחיבת אטם אוזניים, כיוון שהדלקת היא בתעלת השמע, בד"כ יש כאב גדול בעצם החדרת האטם, וממילא כמעט ואין אפשרות לאטום את האוזן, אולם אם יש בכוחה לאטום את אוזניה שלא יכנסו מים, מבחינה רפואית יכולה לטבול כך, ואפשרות נוספת היא לשים צמר גפן עם וזאלין או שמן בתוך תעלת השמע - (ועדיף לשים טיפות אוזניים לפני ואחרי הטבילה בנוסף לאיטום האוזן לתוספת הגנה).

דלקת (פנימית) בתעלת האוזן התיכונה:

במידה וישנה דלקת אך אין נקב בעור התוף, אין סכנה לאשה לטבול כך גם מבלי תכשיר הגנה, מאחר ואין אפשרות למים לחדור לאותו מקום בו נמצאת הדלקת, ואם ישנו נקב בעור התוף, יבואר הדין בסעיף הבא.

שיש בו סכנה ואף חשש סכנה, שאז אשה משתמשת בתכשירים המיוחדים ומיועדים לאותו עניין ובאותו זמן שנצרך הדבר בלבד, אז מה לי אם הדבר כעת נאה או לא, הרי כל מה שמקפדת האשה באותו זמן הוא שלא תינזק וההיזק קיים אך ורק באותה שעה ששוהה במים ולא לאחר מכן וכפי שהזכרנו לעיל שיש להתייחס לשעת הסכנה ותו לו, וממילא, מה לנו להתייחס לאיך שנראית כעת בזמן הטבילה ולתת לזה חשיבות של מקפדת על איך שנראית באותו זמן. ואף אם יוצע לה לאותה שעה להשתמש בתכשיר מאולתר שלא מיוחד לרפואה במקום דבר שכן מיוצר לשם כך, אלא שאותו תכשיר שמיוצר לשם כך הוא מעט ניראה וניגלה מחוץ לבית הסתרים, הדבר פשוט וברור שלא יעלה על הדעת שמישהי תעדיף את התכשיר המאולתר רק בשל כך ותזניח את התכשיר המיועד לכך מפני שנראה "פחות נאה". ונראה לחזק ולהוכיח ממה שכתב בשו"ת שרידי אש (ח"ב סי' מד), שאף בשוחט וקצב שידיו מלוכלכות בדם ודעתו לעזוב את אומנתו אחר יום או יומיים, שמ"מ אינו חוצץ משום דהוי ביטול לשעה, וסיים להקל וז"ל: נלענ"ד שיש לסמוך על המקילים באשה חולנית באזנה, שתטבול בכל אופן אפילו בלא הדחת המוך במים וגם בלא תחיבה בעומק האוזן. עכ"ד.

סוגי הבעיות השכיחות:

נבוא כעת לדון בסוגי הבעיות השכיחות שבקרב הנשים, ובהתייחסות עם מספר מומחים בתחום, אך קודם לכן יש להאיר ולהבהיר שאין המדובר כאן הוא במי שחשה אי נוחות גרידא במים, אלא במי שיש לה בעיה רפואית מוכרת ומוגדרת מפי רופא וידוע שיש בטבילתה סכנה באותו זמן או שעלולה להתפתח סכנה בהמשך כתוצאה ממגע מים במהלך הטבילה, וכן למי שעלול להיגרם צער וכאב מחמת הטבילה בשל מצבה הרפואי.

בעיות כרוניות:

ב. נקב בעור התוף:

דוקטור ישראל ברמה: כשיש חור בעור התוף חודרים המים דרכו לתוך האוזן התיכונה, שהיא איננה עמידה בפני זיהומים. הסכנה בהחדרת מים שאינם סטריליים ומכילים חיידקים רבים. כשאלו מגיעים לאוזן התיכונה דרך החור הם גורמים לדלקת. ובנוגע לשימוש בשמן דגים מבחינה רפואית הבעיה איננה כניסת מים דווקא, אלא כל נוזל שאינו סטרילי, ממילא השימוש בשמן דגים והכנסתו לאוזן גם כן אסורה מבחינה רפואית. הסיכון בתחיבת צמר גפן עמוק בתוך האוזן בכל פעם שהאשה הולכת לטבול הוא יותר גדול מכל הסיכונים שיכולים להיות בניתוח, ולמעשה הפיתרון האידאלי במקרה של חור בעור התוף הוא לעבור ניתוח לסתימת החור.

ג. העדר עור התוף:

העדר עור תוף שלא לאחר ניתוח:

ד"ר נתנאל אייזנבך: במידה והאשה קודם הניתוח, יש לאטום את האוזן היטב עם אטם אוזניים שיבטיח עד כמה שניתן מניעה מחדירה של מים.

אחרי ניתוח אוזניים:

ד"ר ישראל ברמה: אם מדובר באשה לאחר ניתוח בגין היעדר עור התוף או ניתוח אחר באוזנייה, במהלך כחודש וחצי שלאחריו, יש לברר מול הרופא המטפל אם קיימת אפשרות בכלל להכניס אטם אוזניים מהחשש שמא יפגע בתהליך הריפוי שבאותו איזור, ולמעשה רק לאחר בירור ואישור מהרופא המטפל יהיה מקום לדון בהכנסת אטם אוזניים וטבילה במקווה. ומבירור מול ד"ר נתנאל אייזנבך אודות הניתוח, הוסיף פרט חשוב, שלמרות שהניתוח לסגירת הנקב בעור התוף נחשב כפתרון סופי, הוא מתאים רק לחלק מהמטופלות

ובכל מקרה אינו פתרון מהיר, מאחר והתור לניתוח אורך כמה חודשים לכל הפחות, ואף אחרי הניתוח אסור להרטיב כלל את איזור האוזניים לפחות שלושה שבועות, וממילא למרות שהפנייה לניתוח הוא הפתרון הרפואי העתידי הטוב ביותר עבור האשה, אך דא עקא, אין זה פיתרון למצבה הנוכחי שצריכה כאשר צריכה לטבול בקרוב, ובמצב הקיים יש להעניק את הפתרון הרפואי הטוב ביותר למצבה הנוכחי מבלי לעגן אותה עד שיקבע מועד הניתוח וכן עד שתתראפא ממנו.

לאחר ניתוח אוזניים, עם חלל אוזן תיכונה גדול:

ד"ר ישראל ברמה: במקרים של אחרי ניתוחים באוזניים, כשלא נשאר עור תוף, וקיים חלל אחד גדול קיימת בעיה קשה. הפתרון ההלכתי של הכנסת צמר גפן עמוק לתוך האוזן אינו יעיל ואולי אף מסוכן. אם נתחוב צמר גפן עמוק פנימה כשיש חלל גדול, יתכן שהאשה לא תוכל להוציאו, וכבר היו לנו מקרים רבים כגון אלו שנאלצנו להוציא צמר גפן שנתחב עמוק מדי. אם נכנסים מים לאוזן כזאת, בדרך כלל תוצר דלקת, כי אוזן כזאת איננה מוגנת מפני זיהומים של החיידקים שבמים. בעיה שניה הקיימת במקרים כאלו היא שצמר גפן אצל חולות אלו אינו אוטם ואינו מונע חדירת מים, מכיון שבאוזן קיים חלל אי אפשר להדק את צמר הגפן לדפנות התעלה שאיננה קימת. הבעיה השלישית בחולות הללו היא בעית הסחרחורת ואי שיווי המשקל. קיימת סכנה שבחדירת מים לאוזן יהיה גירוי של האוזן הפנימית ותהיה תחושה של סחרחורת וחוסר שיווי משקל. גם מסיבה זאת אנחנו אוסרים על החולים להכניס את הראש למים, כי הסכנה איננה רק של זיהום ודלקת, אלא אפילו של טביעה במים רדודים כתוצאה מסחרחורת ואובדן שיווי המשקל. על כן במקרה חשוב שהטובלת

תבקש מהבלנית להשגיח עליה בשבע עיניים, לא רק אם הטבילה כשרה ונעשית כהלכה, אלא גם אם הטובלת אינה מאבדת את שיווי משקלה במים. לאור כל הבעיות שהוזכרו **נראה שבמקרים כאלה קשה מאוד להורות להכניס צמר גפן באוזן ולמנוע בכך חדירת מים**. עכ"ד וגם במקרה מורכב זה נמצינו למדים עד כמה יש לדאוג לחדירת מים, הן בשל הסכנה שעלולה להתפתח לאחר הטבילה, וכן בסכנה הממשית שעלולה להיווצר בטבילה עצמה עד כדי סכנת טביעה.

הסתייגות מפתרונות אחרים:

במאמר שנכתב ע"י ד"ר ישראל ברמה כתב כך, וז"ל: יש מספר רב של תשובות הלכתיות בנידון אולם ניכר בחלק מהם שהבעיה הרפואית איננה ברורה לשואל ולמשיב, ולכן הפתרון ההלכתי עלול להיות יותר גרוע מבחינה רפואית מאשר אם הטובלת תכניס מעט מים לאוזן, כמו למשל הרעיון להכניס צמר גפן טבול בשמן דגים. דבר זה עלול להזיק לפעמים יותר מאשר כניסת מים. עכ"ד.

קעת נבוא לבאר את חלק מהפתרונות שהוצעו בפוסקים ויחד איתם חו"ד של רופאי זמנינו על יעילותם.

א. שתכניס הטובלת אצבעה הקטנה לאוזנה ברפיון: וזאת ע"י שתדיח תחילה אצבעותיה במי המקווה כפי שהביא בספר תשובות והנהגות (ח"א סי' רעא), אולם יש להזכיר שאין כל הרופאים מסכימים לעצה זו וכן הפוסקים חשו לכך וכפי שהביא בשו"ת מהר"י שטייף מהחשש שיכנסו לאזנה טיפות מים מן ההדחה ויסכנו אותה וכן מחשש שמא יכנסו מי המקווה בשעת הטבילה וכפי שחש לזה בספר שערי טבילה (סי' מא), מאחר שלדברי התשובות והנהגות צריכה להקפיד שהאצבע תהיה רפויה מאוד בשעת הטבילה שאז

דווקא מועילה הטבילה, ואין לומר שתהדק את אצבעותיה בתוך האוזן שהרי אמנם נסתם הנקב, אך האצבעות באותו זמן אינן ראויות לביאת מים כפי שהעיר בספר שערי טבילה (שם), ומסיבה זו גם אם תדיח את אצבעותיה בחומר סטרילי עדיין סכנה ממי המקווה איכא אם תניח ברפיון, וכן מצד שאין האצבעות יהיו ראויות לביאת מים אם תתחוב בחוזקה, ועוד יש לחוש מצד היווצרות קמטים בעקבות קיפול וכיפוף ידי הטובלת שלא יבואו לשם מים כפי שהביא באבני שהם ח"ב סי' קצח סע' מג (למרות שעל טיעון זה יש להשיב שקודם לכן תרטיב היטב זרועותיה במי המקווה כמבואר בפת"ש), ולכן יש שהציעו את הפתרון שתיכנס יחד איתה אשה נוספת והיא זו שתניח אצבעותיה באוזני הטובלת, אולם גם כאן יש חשש כפי שיבואר בסעיף הבא.

ב. שתדיח חבירתה אצבעותיה במי המקווה ותניח בתוך האוזן של הטובלת, אין כל הרופאים מסכימים לעצה זו מהחשש שיכנסו לאזנה טיפות מים מהאצבעות הרטובות שתכניס לאוזניה ויסכנו אותה וכפי שהעירו ד"ר ברמה וד"ר אייזנבך לעיל, וכן בדעות הפוסקים מצינו מי שחש לכך בשו"ת מהר"י שטייף בשם הרופא שאינו יכול לקבל אחריות שלא תוזק בזה. וכן חש לזה בספר נשמת אברהם, ולמרות שמאידך היקל בכך **שתדיח ידה בחומר סטרילי**, עדיין ישנו חשש שבזמן שהאשה תתכופף בטבילה שמא תזוז ותישמט ידה של חבירתה ואז מה הועילו חכמים בתקנתם והדבר קרוב לודאי שיקרה, ואיך נוכל לקחת סיכון זה, ומבירור נוסף אודות עצה זו, ביררנו מול אחד מרבני המקוואות בארץ שניסה לתת עצה זו והוא בתגובה השיב, שאף אחת מאותו איזור שהוא דר בו לא תסכים שאשה תכניס את אצבעותיה לאוזניה ותיכנס איתה למקווה, (וכבר ידוע לצערינו עד כמה המצב רגיש במקוואות ובמה שחלק גדול מהנשים מרגיש כ"חדירה

לפרטיות" ולמרות שהבלינות עושות עבודת קודש שמפקחות שהטבילה כשרה כדת ובפרט שכיום בית המשפט החילוני מתערב בעניין לא לו כפי שהעיר מרן הראשון לציון הרב יצחק יוסף שליט"א בהסכמה לקונטרס "יום הטבילה", וממילא כ"ש בנד"ד מצינו שממאנות הנשים בפיתרון זה).

ג. לתת שמן דגים באזנה, שאינו מהווה חציצה:

גם היא אינה מקובלת על חלק מהרופאים כי הבעיה אינה רק על כניסת המים לאוזנה אלא כל נזול שאינו סטרילי מהווה סכנה, ובנוסף כל מה שמועיל השמן הוא רק בכדי לדחות את המים אך הוא אינו מבטיח שלא יכנסו מים כלל, ועדיין הטובלת חשופה לסכנה.

ד. תחיבת צמר גפן בעומק ממש ובנוסף תקשור

אליו חוט רופף ובאמצעותו תוציא לאח"מ את

הצמר גפן: וגם כאן יש להתסייג מאחר וכבר קרו

מקרים שהצמר גפן נשאר בעומק האוזן ולא

הצליחו להוציאו אלא בעזרת רופא מאחר ונותק

החוט שחיברו אליו, וכן לאשה שעברה כריתה של

החלק הפנימי של האוזן קיים חשש מאחר וקשה

להדק את הצמר גפן ומים עלולים לחדור פנימה,

וכן האשה עלולה לאבד שווי משקל ולטבוע מכיוון

שבתוך האוזן הפנימית נמצא איבר התחושה של

שיווי המשקל. (חציצות בטבילה כתוצאה מתכשירים

רפואיים עמ' ו) ומעבר לכך ישנה כאן חומרא

המביאה לידי קולא, שהרי בכדי שלא יחשב

לחציצה ויתבטל לגוף לדעת הרבה מן הפוסקים

צריכה האשה להתהלך עם צמר הגפן באוזן שבעה

ימים וי"א חודש וי"א אף חצי שנה, והרי גם מי

שמהטובלות יסכימו לקחת סיכון ולטבול עם צמר

גפן מאשר לטבול עם דבר בטיחותי, מי מהן תוכל

להבטיח שבאמת תקפיד להתהלך במשך זמן

ואפילו מועט כשבוע, כאשר ידוע לנו עד כמה את

הבדיקות שחייבות בהן קשה להן לזכור ולבצע,

והלוואי ישמרו מה שמוטל עליהן. וממילא קרוב

הדבר ל"לפני עיוור". ומעבר לכך יש להעיר

שמבחינה רפואית לא רצוי ללכת הרבה זמן עם צמר גפן באוזניים כיוון שהדבר מפריע למנגנון הניקוי הטבעי של תעלת האוזן ועלול לגרום להצטברות שעווה, לגירוי של התעלה ולדלקות, וממילא לדבריהם מה הועילה לנו החומרא לטבול עם צמר גפן. (ד"ר ישראל ברמה, 'טבילתה של חולת אוזניים', תחומין ה (תשמ"ד), עמ' 277) (ואין להקשות שתטבול את הצמר גפן בשמן ובכך לא יחשב לחציצה מהנימוקים שכבר כתבנו בסעיף ג)

ה. טיפות אוזניים: בעבר ההמלצה הייתה לשים

טיפות אוזניים לפני הטבילה, כטיפול מונע ולשם

יצירת שכבת מגן בין המים לחלק החשוף באוזן.

כיום לא משתמשים בטיפות אנטיביוטיות על

בסיס שומני אלא בטיפות על בסיס מים, שלא

מונעות את מעבר המים לתוך האוזן. לכן אין טעם

לשים טיפות לפני הטבילה. כפתרון בפני עצמו,

אלא רק בתור תוספת לתכשיר שיאטום את האוזן

כדבעי. (ד"ר ישראל ברמה, מתוך ספר פוע"ה ח"א עמ'

223).

האם עלינו להורות לאשה להכנס לספק סכנה:

והנה למרות שרצה בשו"ת משפטי עוזיאל (ח"ב סי'

ל) להתיר ע"י הדחת אצבעה קודם הטבילה

והכנסתו אפילו בדוחק לתוך אוזנה, גם אז היסס

בדבר ונמנע מלהורות בדבר עד שיתברר מפי

רופאים שאין כל חשש בטבילתה באופן שנותנת

ומהדקת אצבעה באוזן יחד. וז"ל: אולם מה שאני

מהסס בדבר הוא שלפי הגדת הרופאים יוצא שגם

הרטבת אזנה במים יכולה להביאה לידי סכנה,

ובוודאי שחייבים אנו לסמוך על דבריהם במקום

"שב ואל תעשה" ואין אנו רשאים להכנס בספק

סכנת נפשות לקיים מצות עשה. ואין צריך לומר

לגבי אשה שאינה מצוה אפריה ורביה. ולא עוד

שאני חושש שמא גם אחרי ההדוק יכנסו טיפות

מים באזנה וחמירא סכנתא מאסורא. עכ"ד.

ובכל עת ניתן להמשיך להאכילו מהאיסור החמור יותר לפי צורכו, ואילו בנ"ד באותה שעה שהטובלת נכנסת אל תוך המים, והמים מכסים אותה מכל עבר, במידה ולא 'קלענו' לפתרון הטוב ביותר, אזי פגענו בה, והיא עלולה בודאי לבוא לידי סכנה או לפחות לידי צער ונזק.

כשאין שום הבדל מבחינה רפואית:

יחד עם זאת, במידה ונמצא לפנינו תכשיר אשר מעניק פתרון הולם כיאה וכדבעי מבחינה רפואית ובמקביל כמובן עולה בקנה אחד עם הגדרים ההלכתיים כפי שכתבנו, ולעומתו נמצא לפנינו תכשיר נוסף שאינו מאבד מהמענה הרפואי שהאשה הינה נצרכת, אך מבחינה הלכתית ההיתר בו מרווח יותר, במידה ונמצא בהישג יד ואין מצריך להמתין עד שהאשה תצטרך לדחות טבילתה בכדי להשיגו, וכן שאין הפסד מרובה מבחינת ממון, אז מן הראוי להשתמש בתכשיר שההיתר ההלכתי בו מרווח יותר. ולדוגמא באם נמצאים לפנינו שני סוגי אטמי אוזניים, כשהאחד בנוי בצורה שבסוף האטם ישנו בית אחיזה להוצאת והכנסת האטם (שמעיקר הדין מותר לטבול גם בסוג אטם זה כפי שהזכרנו) ומאידך נמצא לפנינו אטם הנכנס בעומק מבלי שנראה כלפי חוץ כלל ומבלי שישכן את האשה בשום צד שהוא, נעדיף כאמור את האטם הנכנס יותר בעומק.

תא חזי עדיף:

כאמור מעבר להתייעצות מול רופאים ועיון בדברי רבותינו הפוסקים, ביקשנו בתור תוספת בירור לערוך סקר בבית ההוראה 'טהרה כהלכה' בקרב נשים הסובלות בחולי האוזניים בדרגות שונות, אשר לחלק מהן הוצעו הפתרונות הנ"ל וביקשנו לשמוע מכלי ראשון, האם הפתרון שקיבלו אכן נתן מענה לבעיה, ולהלן בקצרה חלק מהמקרים שעלו בידינו: נשים שסבלו מחור בעור התוף שניסו את הפיתרון של החדרת צמר גפן גדול בעומק

וכפי שהבאנו לעיל בדעת רופאים ומתשובות הפוסקים שנודע הדבר שאכן בעצם הרטבת המקום אפילו במעט מים עלולה להסתכן, ממילא איך ניתן לסמוך על היתר התלוי בעצם הדבר שיכול לסכן את הטובלת. וכפי שהזכיר בשו"ת משפטי עוזיאל, שחייבים אנו להבטיח עד כמה שניתן שלא תצא תקלה תחת ידינו. ולאחר כתיבת הסתייגות לדבריו מצאנו דברים אלו כתובים מפי **ד"ר ישראל ברמה** שהתייחס לגוף התשובה שהובאה בשו"ת משפטי עוזיאל, ואף הוא דחה פיתרון זה, **וז"ל**: לא ברורה לנו ההתלבטות של הרב עוזיאל לגבי הפתרון שהאשה תטבול אצבעה במים קודם ואח"כ תטבול כולה כשהאצבע בתוך האוזן, מכיון שדרך זו אינה מונעת כניסת טפות מים לאוזן. ואפילו אם יש היתר הלכתי, לא הועלנו כלום מבחינה רפואית. הוא הדין בשאלות לגבי שימוש בשמן דגים שאינו מהוה חציצה מבחינה הלכתית מכיון שדגים הם חלק מן המים. הואיל ומבחינה רפואית הבעיה איננה כניסת מים דווקא, אלא כל נוזל שאינו סטרילי, ממילא השימוש בשמן דגים והכנסתו לאוזן גם כן אסורה מבחינה רפואית.

הקל הקל תחילה:

מצינו בגמ' מס' יומא דף פג ע"א וז"ל הגמ': ת"ר מי שאחזו בולמוס מאכילים אותו הקל הקל וכו', וכן פסק השו"ע (או"ח סי' תריח סעי' ט). בעניין האכלת אדם שתקפו בולמוס, שיש להאכילו תחילה מהאיסור הקל יותר, ואם לא יועיל, יאכילוהו את האיסור החמור יותר. ולכאורה הוא הדין בנ"ד, שיש להעדיף תחילה פיתרון שמצד ההלכה הוא קל יותר, ורק אם ניראה שחלילה לא עזר, נעבור שלב אחר שלב עד התכשיר שיעניק את הפיתרון הטוב ביותר. אלא שיש לחלק, שבהאכלת חולה הנמצא לפנינו, בזמן האכלתו בדבר הקל תחילה, אינו נכנס לסכנה בזמן האכלתו מהדבר שאיסורו קל, והרי הוא נמצא לפנינו באותה שעה

האוזן ואף יש כאלו שדחסו את הצמר גפן באופן שלא היה רפוי ובנוסף סתמו אוזניהם עם האצבעות על הצמר גפן כפי שהציע הרופא המטפל, וטענו כי הפיתרון כלל לא הועיל, ועדיין הייתה חדירה של מים ונכנסו לסכנה בשל כך, ורק אחרי שחזרו וביקשו היתר לטבול עם אטמי אוזניים וניסו להשתמש בהם, הועיל הדבר. ולא פחות חמור מכך, מצינו נשים שהצמר גפן נתקע בעומק האוזן עד שהוצרכו טיפול רפואי בכדי להוציאו, (ועיין לעיל בדעת ד"ר ברמה על גודל הסכנה שיש בכך). ועוד שמענו מקרים מנשים נוספות הסובלות מחור בעור התוף, שלמרות שיעצו להן מורי ההוראה למרוח שמן דגים (מהסוג נמכר בבתי המרקחת), כאשר באו והציעו זאת לפני הרופא המטפל, אסר עליהן להשתמש באלו התכשירים בתוקף, וזאת משום חשש לבל יכנס שום נוזל לאוזן. ויתרה מכך, גם בסוגי האטמים, למרות שמבחינת יעילותם הם עדיפים ובהרבה משאר התכשירים המוצעים בד"כ מפי המורים, אם כי עדיפים הם בהרבה משאר הפתרונות האחרים אך יחד עם זאת גם הם אינם מבטיחים יעילות במאת האחוזים, וממילא, עד כמה שניתן להעניק פתרון הולם למצב עלינו לעשות כן.

נראה מבחוץ ואינה מקפידה - האם נחשב לחציצה:

ועיין עוד במה שהעלה טה"ב (ח"ג עמ' סב) בדין קוץ שנתחב בבשר ונראה מבחוץ, שבבית יוסף (סי קצח סעי' יא) הביא את לשון הרשב"א בתורת הבית הקצר (בית ז' סוף שער ז) וז"ל: אשה שנכנס בה קוץ לא תטבול עמו עד שלא יהיה נראה מבחוץ כלום, או שלא תרגיש בו ותקפיד עליו. ע"כ לשון הרשב"א, והוכיח מזה שבשעת הדחק, **אפילו אם נראה הקוץ מבחוץ, במידה ואינה מקפדת עליו אינו חוצץ**, וכן צירף את דעת מאורי אור (קן טהור

דף קמ סעי"ב), שאפי' נראה הקוץ כלפי חוץ, אם אינה מקפדת אינו חוצץ, וכן צידד להתיר בשעה"ד באותה תשובה הטה"ב לעניין תפרים שנגלים כלפי חוץ, שבהסרתם יש לה צער רב, אז אין חוטי התפרים חוצצים, דהו"ל מיעוטו שאינו מקפיד, והנה, אם בקוץ שנכנס בבשר שדרכו להכאיב, ואינו ניתן בכוונה תחילה אלא מחמת מקרה שקרה וכעת יש קושי בהוצאתו, ובכל זאת אינו נחשב לחציצה בשעה שהאשה אינה מקפדת, ואפילו כאשר נראה מבחוץ לעיני כל, אם כן, ק"ו בנד"ד כאשר יש לאשה חולי באוזניה והיא משתמשת באטמי אוזניים שמטרתם להביא שלום בזמן טבילתה ולמנוע ממנה נזק ומכאוב, ויהיה לה צער בהסרת האטמים באותו זמן שתזדקק להם, שמטבע הדברים אין האשה מקפדת עליהם אלא אדרבה, חפצה בהם ורצונה שיהיו באוזניה כל משך הטבילה, שלא נחשב הדבר לחציצה, וקל יותר מהנידון שבקוץ התחוב בבשר, וכפי שביארנו לעיל, שבדבר הנעשה במתכוון עדיפא טפי לדעת המהרש"ג שכתב, וז"ל: **משמע דעשאוהו במתכוין הוי מעלה טפי שלא לחוץ, וא"כ נידון דידן נמי נעשה במתכוין ואפשר דאינו חוצץ**.

מתי יש לחוש למה שיוצא מחוץ לבה"ס:

נראה שיש לחלק בין המקרים הבאים: אי מיירי בדבר שאין רגילות לנשים שיש להן סכנה ללכת איתו באותו זמן שצריכות לאותו תכשיר, ואנו אלו שכעת 'ממציאים' דבר חדש ומציעים להן להשתמש עם אותו תכשיר, וממילא נזקקים אנו שיהיה מיוחד דווקא בחלל הבלוע שבגופה לבל יראה ובל ימצא ובשל כך אם יצא מחוץ לחלל של בה"ס יראה כמוזר ונכנס לגדר 'מיעוט המקפיד' ונחשב הדבר למקפדת, הן בשל אי הוודאות אם אכן אותו תכשיר בכלל ימנע נזק, וממילא קשה לומר שניחא לה בזה, והן משום מראיתו שהדרך להקפיד עליו, אז אכן יש לדון לגבי החלק העודף

עלול להיחשב הדבר עצמו לחציצה מאחר ומקפדת על עצם התכשיר בעודו נמצא עליה שלא מועיל, מה שאין כן באטמי אוזניים שלגביו מתיישבת דעתה יותר מצד יעילותו, וממילא מקפידה ונוח לה שיהיה עליה ולא חוששת ממנו.

תשובת הרב מרדכי אליהו זצ"ל על אטמי אוזניים:

בספר דרכי טהרה פרק טז סעי' כג, בהערה ו. הובאה תשובתו של הראשון לצ"ה הרב מרדכי אליהו זצ"ל, וזה תוכן השאלה, אשה שבעקבות ניתוחים שעברה באוזנה ואין באפשרותה להרטיב את אוזנה בשום אופן, וזה מחו"ד של רופאים בכירים. והשיב, שאם אפשר שהבלנית תכניס את אצבע במי המקווה ואח"כ באוזן הטובלת הנה מה טוב, **אחרת תלך האשה עם אטמים, כשהיא לא מקפידה עליהם יכולה ליטבול עימהם. עכ"ד.**

תשובת היב"א בע"פ על אטמי אוזניים:

ולקראת סיום עריכת תשובה זו, האיר זורח לפני ספר אבני שהם, שחידש במהדורה העשירית (ח"ב במילואים עמ' נד) שהציג הרה"ג משה פנירי שאלה בפני מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל על אשה הסובלת מקרע בעור התוף ואחר כל טבילה סובלת קשות מחדירת המים, **והורה להקל למעשה שתניח אטמי סיליקון בזמן הטבילה, ובסיום דבריו כי שהכל לפי חו"ד הרופא ושיש לפסוק בכל מקרה לגופו.**

כשהטובלת רוצה להחמיר על עצמה:

ואף במקרה שהטובלת עצמה תציע מטעמי 'הידור' לקחת סיכון ולהשתמש בפתרונות אשר יעילותם פחותה ואף מסוכנת, (ולמרות שכחות הבעיות המצויות בהם כפי שהבאנו בגוף התשובה בדעות הרופאים והנימוקים להקל מדברי סופרים), וזאת במקום לטבול עם תכשיר אשר מתאים יותר למצבה הרפואי כגון אטם אוזניים באופנים שניתן

שמחוץ לבה"ס אם נחשב לחציצה. אך אם יש לפנינו דבר המיוצר **במיוחד לשם כך** העונה לדרישות הרפואיות שיוכלו לתת מענה רפואי כיאה וכדבעי לאותן נשים שסובלות מחולי באוזניים, וגלוי וידוע לפני כל אדם רגיל, שכך נראה אותו תכשיר (אטם אוזניים) ואינו נראה מוזר שהרי כן דרך תשמישו באותו זמן ובאותו מקום (ים, בריכה, ומקווה בנד"ד) ובפרט במקום סכנה, אז **אינו נכנס לגדר 'מיעוט המקפיד' שנחשב לחציצה, אלא לגדר מיעוט שמקפידה בדיוקא שיהיה או לכל הפחות 'למיעוט שאינו מקפיד' דלא הוי חציצה, אף שלפעמים היא מקפידה יהיה עליה, מ"מ כיוון שבאותו זמן מקפידה שיהיה עליה, ואף אם נמצא מעט גם מחוץ לחלל האוזן ונוגע בה – שוב אינו חוצץ, שהרי כן הוא דרך תשמישו לאותן נשים שיש להן סכנה להשתמש בו באותו זמן שצריכות לאותו תכשיר.**

(ומ"מ אם הוא מסוג אטמי האוזניים שבית האחיה שלהם אינו נסרך על האוזן אלא עומד כך באוויר נראה שאין להחשיבו לחציצה מאחר שהחלק שכן נוגע באוזן הוא החלק המיוחד פנימה בחלל האוזן, ואילו בית האחיה הוא שנשאר תלוי ומחובר מצד אחד באטם אך אינו נוגע באוזן עצמה.)

האם אטמי אוזניים עדיפים גם מבחינה

הלכתית:

אחר בירור בטיב הפתרונות שהוצעו בפוסקים כפי שכתבנו לעיל, ובמקביל לחו"ד של מס' רופאים בעניין, נראה שלא רק מבחינה רפואית אטמי אוזניים עדיפים על שאר הפתרונות שאינם בהכרח נותנים מענה רפואי לבעיה אלא רק בגדר צמצום הנזק והצער לטובלת אם בכלל, נראה לצדד ולומר שגם מבחינה הלכתית יש להעדיף את אטמי האוזניים, שהרי אם האשה נותנת צמר גפן באוזן או תכשיר אחר שאין בכוחו להבטיח פיתרון למצבה ואף יכול להזיק כפי שהזכרנו לעיל (כגון צמר גפן בעומק, נוזל העלול לסכן אותה וכו') אם כך

להקל כפי שהצגנו ונציין בסוף התשובה, נראה שיש למורה הנשאל להעיר על כך, וכפי שהזכיר לי בעניין אחר ידיד נפשי ואהובי רב אחאי גאון ר' אליהו בן סימון שליט"א, שמדרכי ההוראה להשיב לשואל ולא שאלה, דהיינו כאשר אשה אשר שאלתה בנפשה שמחד גיסא סובלת מבעיה וקושי כמו בנ"ד ומבקשת עצה איך לטבול מבלי שיארע לה נזק ומכאוב, אך מאידך גיסא רצונה 'להחמיר' ולקיים את המצווה ב'הידור' גם אם זה במחיר שעלולה להסתכן בכך או לבוא לידי צער וזה בשעה שיש צדדים וצידי צדדים להקל ולמנוע ממנה הסכנה, כאן המקום של המורה הוראה להסביר ולהבהיר שטבילתה תהא כשרה ומהודרת לא פחות מכל אשה אחרת מאחר ודרכיה של תורתנו הקדושה, דרכי נועם היא, ואין רצון הבורא שיביא האדם עצמו לידי סכנה ובפרט כאשר יש היתר בדבר, ויש להסב את תשומת ליבה ורצונותיה להחמיר ולהדר במקומות אחרים שחומרא שייכת בהם, וכבר אז תמצא שחסרה היא בדברים שמעיקר הדין חייבת בהם כגון: בדיני הרחקות, דיני צניעות, איסור והיתר, שבת, וכו'.

ואל יפלא מעיני הקורא מאחר וזאת יוכל להגיד כל רואה ממה דמצינו בהלכות חמורות של חולה ביום הכיפורים שפסקם מרן השו"ע (או"ח סי' תריח סעי' א-ב) כאשר חולה רוצה 'להחמיר' על עצמו, שעליו נאמר "אך את דמכם..." שהרי אף במציאות שיש רק חשש סכנה, אז די בכך שיאמר הרופא שיכביד החולי ויוכל לבוא לידי סכנה בכדי להאכילו, ואפי' לא אמר במפורש שישתכן אלא רק שיכבד עליו החולי. ועוד שאף במקרה של מחלוקת בין הרופאים, כשרופא אחד אומר שצריך להאכילו ורופא אחר אומר שאין צריך, מאכילים אותו, ויתרה מזאת, אף אם מאה

רופאים אומרים שאינו צריך ו-ב' רופאים אומרים שצריך, גם כן מאכילים אותו כפי שפסק השו"ע (שם סעי' ג'). (ואע"פ שקי"ל שרק לגבי עדות אמרינן תרי כמאה, אבל לגבי אומדנא אזלינן בתר דעות, יש לומר דהני מילי לעניין אומדנא דממונא, אבל הכא הוא ספק נפשות ולכן יש להקל). ועתה, אם במקרים אלו, בהלכות יום הכיפורים שעונשם בכרת ציוו עלינו חכמינו היאך לנהוג עם הבא 'להתחסד ולהדר', כ"ש בנ"ד שלכל היותר מדובר במיעוט המקפיד מדרבנן, שעלינו לנהוג בכבוד ראש במקום שהטובלת נוהגת בקלות ראש, ופשוט.

הרימו מכשול:

הובא בספר ימי טוהר (עמ' 110) להגאון רבי ינון יונה על אשה שבעלה שומר תורה ומצוות שעברה ניתוח באוזן והרופא אסר עליה לטבול ללא אטמים, וכשהלכה למקווה והתייעצה עם הבלנית, זו התקשרה לרב אחד שאסר עליה לטבול עם אטמים, ואותה אשה חזרה לביתה ומאז חיו במשך 8 שנים חיי אישות ללא טהרה ואיסור כרת. **עכ"ד.** וראה עד כמה יש להיזהר בהוראה ולא לחפש אחר החומרות כשיש צד היתר לפנינו כדי לא לסכן או לגרום צער לבנות ישראל הכשרות, מאחר ומצינו צדדים וצדי צדדים להקל, וכדברי האגרות משה (יו"ד ח"א סי' קא) שכתב שבמקום צורך גדול וכל שכן במקום עיגון כעובדא זו, ודאי מחויבים גם אנחנו להורות אם רק נראה לנו להתיר, ואסור לנו להיות מן הענוים ולעגן בת ישראל או לגרום להכשיל באיסורים או אף רק להפסיד ממון ישראל. ועיין בגיטין (דף נו) - 'ענוותנותו של ר' זכריה בן אבקולס החריבה את ביתנו', ומוכרחים אנו להורות גם למעשה כשנראה לנו בראיות ובהבנה ישרה, ובפרט במקום עיגון כזה ולהציל ממכשול.

מסקנא זדינא:

ככלל, כל מקרה רפואי נידון לגופו, אך יחד עם זאת יש כמה מסוגי הבעיות הרפואיות שאותם הזכרנו וליבנו, וכן התייעצנו עם רופאי אא"ג מומחים, אשר מכנה אחד משותף להם, הן בשל כך שמוגדרים כחולי ממש ולא מיחוש בעלמא, והן בשל האפשרות שטבילה במקווה בלא הגנה נאותה עלולה להוביל להחמרה ועד סכנה של ממש ולכלל הפחות לצער וכאב גדול, ולכן כל ההיתרים ההלכתיים שזכיר להלן, הם מיועדים למי ששאלה בנוסף את הרופא המטפל שלה, והוא הסכים שבכך יכולה להמנע סכנה, אך אם לא די בכך, יש לברר מול הרופא המטפל על תכשיר אחר, ולאחר מכן להתיעץ עם מורה הוראה בדבר. ולמעשה מכל הטעמים ההלכתיים והרפואיים שהזכרנו, המורם מכל האמור:

א. מיחוש בעלמא: אשה שמרגישה אי נוחות בזמן טבילתה מחמת המים שחודרים באוזניה, ומבקשת לטבול עם תכשיר כלשהו שיאטום את האוזניים, ולא ידוע לה על בעיה או רגישות רפואית, אין להקל ולהתיר הדבר אלא אחר בדיקה מול הרופא המטפל, ובהתאם לבעיה באם תימצא, יש להתאים עבורה את התכשיר הנדרש ולפנות לאחר מכן למורה הוראה.

ב. דלקת באוזן התיכונה (פנימית): במידה ויש דלקת בלבד אך עור התוף שלם ואינו מנוקב, אין סכנה בטבילה ויכולה לטבול ללא תכשיר הגנה, והנכון שתטבול טבילה אחת. אולם אם ישנו נקב בעור התוף, יבואר בסעיף הבא.

ג. נקב בעור התוף: יש להקל ולטבול עם אטמי אוזניים, ובאישור מורה הוראה והרופא המטפל.

ד. היעדר עור התוף: יש להקל ולטבול עם אטמי אוזניים, ובאישור מורה הוראה והרופא המטפל.

ה. דלקת בתעלת האוזן החיצונית: בד"כ יש כאב גדול בעצם החדרת האטם, וממילא כמעט ואין אפשרות לאטום את האוזן, אולם אם יש בכוחה לאטום את אוזניה עם אטמי אוזניים, מבחינה רפואית יכולה לטבול כך, ובמידה ואינה יכולה מחמת הכאב, ניתן לשים צמר גפן עם וזאלין או שמן בתוך תעלת השמע, ובאישור מורה הוראה והרופא המטפל.

ו. לאחר ניתוח אוזניים: תחילה יש להיוועץ עם הרופא המטפל בכדי לבחון באם תתאפשר בכלל טבילה עם אטמי אוזניים או שמא יש לחוש מעצם נתינת אטמי האוזניים שעלולים להזיק בעצמם, ובאם הרופא המטפל יאשר את טבילתה עם אטמי אוזניים, יש להקל בכך.

הנחיות כלליות:

ז. טיפות אנטיביוטיות: בתור תוספת הגנה לכל אחד מהמקרים שמצריך אטם אוזניים, ראוי ונכון להציע לטובלת להשתמש בטיפות אנטיביוטיות המאושרות ע"י הרופא המטפל, לפני ואחרי הטבילה.

ח. מספר הטבילות: למרות שהורגלו הנשים להחמיר ולטבול ג' טבילות, ואף הטובלת עצמה נהגה כן, ניתן להקל שתטבול טבילה אחת שמועילה מעיקר הדין כפי שפסק השו"ע.

בברכה ,

אלירן סעידאן

מו"צ בית ההוראה "טהרה כהלכה"

אריה בן אליעזר 35\2 נתניה

דוא"ל: bless.co.il@gmail.com

הסכמות

הרבנים

(לפי סדר קבלתם)

בית הוראה

שעל יד ישיבת "נהר שלום" תכב"ץ

רחוב שילה 6, ת.ד. 6607, ירושלים

טלפון 050-7759346

יום ג', אסרו חג, כג בתשרי תשפ"ג

לכבוד הרה"ג אליהו סעדיאן שליט"א, עברתי על התשובה שכבודו כתב אודות בעיות חציצה בנשים הסובלות ממחלות אזניים, ומצאתיה ערוכה בטוב טעם ודעת כיאה לגברא רבה שכמותו ומי אני שאביע דעתי, אלא לעשות רצונו הנני מעלה על כתב את רחשי ליבי אודות תשובתו. כבודו הביא מה שכתב מרן מלכא בספרו הבהיר טהרת הבית, וכן בשו"ת יביע אומר, שבנידון דידן הוי תרי דרבנן, מיעוט המקפיד וראוי לביאת מים אליבא דהריטב"א ודעימיה, ואף שדעת התוס' דהוי דאורייתא כבר הוכיח מרן הגרע"י זצ"ל דהעיקר להלכה כהריטב"א, ועוד שיש סוברים שגם דעת התוס' דהוי דרבנן עיי"ש. וכן שיש לצרף את דעת הרמ"ע מפאנו דמה שאינו נראה מבחוץ חשיב כמקום בלוע דלא בעי ראוי לביאת מים, ולא כבית הסתרים. וכן כבודו הביא שמה שהאשה חפצה דוקא באותו זמן שיהיה עליה, הן מטעמי נוי או מטעמי רפואה, חשיב כאינה מקפידה, ועוד צירופים להתירא מפי פוסקים ופסקים.

וכבודו לא פסח על הפן הרפואי, ובירר את דעת הרופאים כל מקרה לגופו לפי חומר המחלה, מה מועיל ובמה יש חשש לנזק עתידי. ועל פי זה כבודו העלה בכוחה דהתירא שבאופן שהרופאים אומרים שלא יועיל שימת מוך, צמר גפן, הטבול בשמן, ורק אטמי אזניים יועילו לאשה זו, שיש להתיר לה לטבול בצורה זו כדי למנוע נזק חמור על ידי חדירת מים לאוזנה. וכן נראה שיש להורות על פי כל הני טעמי תריצי שהובאו כאן.

ולא נצרכה אלא לברכה שיפוצו מעיינותיך חוצה ולא תצא תקלה מתחת ירך.

בברכת התורה,

דן. מ. גבאי

הסכמת הגאון הרב חיים שליט"א

דס"ר ערוך מרחשון תשפ"ג, למען ושקצן. הרה"ק אהרן
 נקוד האדוק היקר, בן פורת יוסף, וכן מנחם בעור
 אלה נותק מאד יפה. בן פורת יוסף, וכן מנחם בעור
 רובאים. לן גזולי ישראל בהנהגה של פתים יסף.
 הסדרה התבנה שבילג שמיעוטו שאינו מקפיד כי
 מהדקן, וקמרון חול או אצרו. **ועק** מדבק מותר
 אצל מלכין, אלה אלה ובהנהגה של פתים יסף, וכן מנחם בעור
 אמש. היה שאלה תורה מהנהגה, ושהיה זה בבואו
 בעורף אחס. של דיקור סיני שלא הוציאה ואמתי אצור ואצור
 כי מקפידים עליו. וכן לפני שנה זיל סליה אצני המצוה
 קעלה על המדק הולך באה. כי עסקה בהנהגה של פתים יסף, וכן מנחם בעור
 אצל היו עצמה חוששת. כי עסקה בהנהגה של פתים יסף, וכן מנחם בעור
 שם, וכן הדע מקפיד בזה. עין סימן קצ"ח. וכן כסעורף מד.
 והמלצתי למצור אצור.
 חתן ואמץ קמרה גזולה חיים רבי
 עיה"ק חולון

לכבוד ידידי וחביבי, איש כלבבי, הפועל לטהרתן של ישראל מתוך תחושת שליחות, ובהנהגה מרשימה של צניעות וענווה, הרב אליהו סעידיאן שליט"א.

קראתי בכל לב את מאמרו החשוב בעניין "נשים הסובלות מחולי באזניים", ומצאתי את דבריו ישרים ובהירים הן בחלק ההלכתי והן בחלק הרפואי. דבריו מגובים מן המקורות המקובלים והמפורסמים וערוכים בטוב טעם ודעת. איישר חיליה לאורייתא!

רק זאת אדגיש שהגם שדבריו החשובים והיסודיים הינם רקע מצויין לרב מורה ההוראה בכדי להכיר את מרחב השיטות והדעות עליהם ניתן לסמוך בשעת הדחק, מ"מ להלכה ולמעשה יש להפעיל שיקול דעת בכל מקרה לגופו הן מן הפן ההלכתי והן מן הפן הרפואי בכדי להתאים את המעשה הבא לפנינו לשיטה ההלכתית עליה אנחנו רוצים לסמוך בשעת הדחק, ולהניח מלאכה זו הדורשת אחריות מרובה וזהירות עצומה לפני מורה הצדק ולא להניחה להמון העם ככללים מסודרים וברורים.

ולחיבת הקודש אעתיק לשונו הזהב של מרנא ורבנא בעל החזון אי"ש באגרותיו (ח"א אגרת ל"א): "בירור משפט בבחינת הלכה למעשה, נחלק לעיונים שנים. העיון הראשון להניף הסלת הנקי סעיפי המשפט התורניים, ואחריו עיון השני החדירה בהעובדא הנוכחת לפנינו במעלותיה ומגרעותיה ובדיוק משקל של כל פרק מפרקיה כדי להתאים את הנידון אל סעיף ההלכה המכוון עליו. ומרובים המכשולים של התאמה כוזבת מהמכשולים ביסוד ההלכה. זאת אומרת אף שאין הדיין אומר על מותר אסור ועל אסור מותר בכל זאת הוא נכשל בהמעשה שבא לידו ומחליט בכח מדומה שזו שבא לידו היא של הסעיף הידוע בעת שהעלים עין מקו דק רב הערך בפלילת המשפט הנכונה תמיד על קוים שכליים דקים, ובהעלמה זו הוציא משפט מעוקל מעוות לא יוכל לתקן. ובשל העיון האחרון נשללה ההוראה מן ההמון ונתנה לחכמים שבכל דור ונתנה לחכמים שבכל דור לחקות לאשורה של כל שאלה המופיעה מזמן לזמן שהחכמים יפתורה מנקודת עיון מקיף והסתכלות בהירה".

ועל כן בכל מקרה בו נצרכים להתיר טבילה ע"י חוצצים באזניים יש לעשות בירור רפואי עם הרופא המטפל בכדי להבין את מצבה הרפואי הנוכחי של השואלת בזמן הנוכחי בו צריכה לטבול, ואז יפעיל המורה את שיקול דעתו ההלכתי להתאים את השאלה הנוכחית למקורות ההלכה בעניין זה.

וע"ז באתי על החתום בר"ח מר חשון תשפ"ג בידידות ובחיבה ובברכה עצומה שלא תצא תקלה ומכשול תחת ידך לעד לעולם.

מנאי הדורש שלומו וטובתו כל הימים,

אליהו בן סימון

ראש בית ההוראה "שלמות המשפחה",

ר"מ ומו"ץ "שערי הלכה ומשפט".

ירושלים תובב"א.

לכבוד ידידי ואהובי הרה"ג **אלירן סעידיאן** מו"ץ ומחשובי מורי ההוראה בעירנו נתניה.

שמחתי בקריאת תשובתך, ובכח דהיתרא שהעלת להתיר לאשה לטבול עם אטמי אוזניים, ותכשירים רפואיים הנצרכים להגנת בריאותה, ע"פ המלצת הרופאים במקרי סכנה.

ובאמת שרוב הפתרונות שכתבו הפוסקים בספרים, לא יעילים במקרי סכנה חמורים, שם צריך אטימה מירבית וסטריליזציה גבוהה, מחשש חדירת מים המהווה סכנה של ממש, במקרים מסויימים וכמו שהבאת עדות הרופאים.

ועל כיוצא בזה אמרו גדולי שימושה יותר מלימודה, ויש היתרים שנאמרים כתורה שבע"פ, במקום הדחק ע"י גדולי ויראי הוראה, ויפה העלת להקל במילתא דרבנן במיעוט שאינו מקפיד, בצורך רפואי שכתבו כמה אחרונים שכל שעושה לצורך והכרח רפואי לא חשיב מקפיד.

וכאחראי על המקוואות הגיעו שאלות חמורות כאלו באשה אחר ניתוח ראש, או ניתוחי אוזניים מסובכים שהרופאים מזהירים מאוד מחדירת מים אפילו בכל שהוא, שיכול לגרום לנזק בלתי הפיך, וכשאומרים להם את הפתרונות שכתובים בספרים בתחיבת צמר גפן בעומק האוזן או בנתינת שמן דגים, או בנתינת אצבע חברתה, נשים צדקניות רבות נמנעות מלטבול זמן רב, אך בציבור מורכב צריך להציע פתרונות לנשים שלא רוצות לדחות הטבילה, ומבקשות ע"פ הוראת רופא אטימות גבוהה ע"י תכשירים חיצוניים.

ויפה העלת בתורה שבכתב את דברים הנאמרים בצנעה ובהכרח גדול במקום עיגון וסכנה, ובעצמי שמעתי ממורי הוראה גדולים ומובהקים שהתירו בכה"ג, ופעם היתה שאלה באשה אחר ניתוח עיניים והתיר לה רב גדול ומפורסם לטבול עם משקפת הדוקה, ע"פ הדרך שכתבת, דהוי מיעוט בצורך רפואי, והוי כמיעוט שאינו מקפיד. **וכמובן שהיתר זה הוא בדוחק ובצורך גדול**, כי כבר נפסק בש"ע קצ"ח ס"י דרטיה שעל המכה חוצצת, הרי שפסק שצורך רפואי חשיב חציצה, ועי"ש מה שיישבו האחרונים.

יזכה כת"ר להמשיך לזכות את הרבים בספריו ותשובותיו הבהירים, ובעיון וליבון ההלכה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, בשימוש ת"ח, ובהתעסקות עם רופאים מומחים, וכבר אתמחי גברא בעזרה לנשים רבות בשאלות הלכתיות המצריכות ידיעות רפואיות, וכבודו עומד בקשר אדוק עם רופאים מומחים יראי ה', ורבים נהנים מעצותיו ברפואה והלכה, ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד.

בהערכה רבה וביקרא דאורייתא

אברהם אהרן ראש כולל בתפארת למשה נתניה

לתל אביב – יפו

מחלקת הנישואין

רח' לסר אורי 1, ת"א-יפו * טל': 03-6938900, פקס: 03-6938961 * כתובתנו באינטרנט: www.rabanut.co.il

תאריך: י"ט מרחשון תשפ"ג
13 נובמבר 22

ישאו הרים וגבעות ברכה ושלוש אל כבוד ידידי וחביבי ליש ולביא החכם השלם כש"ת
הרה"ג **אלירן סעידיאן** שליט"א
רב ומו"צ בעוב"י נתניה יע"א ומצודתו פרושה בכל ארצנו ת"ו

אחדשה"ט כראוי למעכת"ר שליט"א, נהניתי מאוד לקרוא את תשובתו היקרה, מדבש
ונופת צופים טעימה, ע"ד השאלה שחוזרת ועולה, בענין אטמי אזנים בעת הטבילה,
במקרה ויש חשש סכנה. וראיתי כי כתב בעטו עט סופר מהיר, דברים נכוחים וישרים,
אמיתיים ומזהירים, דבר דבור על אופניו, החל מגמ' וראשונים עד אחרוני אחרונים,
ובמיוחד שמחתי לראות שלא הסתפק בזה אלא טרח ויגע לברר הדק היטב עם רופאים
מומחים, כל החששות ודרכי הפתרונות המוצעים בספרים. חשף זרוע ונפק אורה, תורה
מהודרה בכחא דהיתרא - אחר שאילת חכם.

ואומר אני: **יפה דן! יפה הורה!** ואף ידי תכון עמו כיהודה ועוד לקרא.
וביודעי ומכירי קאמינא, ת"ח שיראתו קודמת לחכמתו, ולא עושה דבר קטן או גדול
מבלי להתייעץ עם גדולי הדור, וכבר איתמחי גברא בתשובות בטהרה לכל שואל,
ואיתמחי קמיעא בספרו החשוב יום הטבילה. איישר חיליה לאוריתא.
ולא נצרכה אלא לברכה – ברכת הדיוט, יה"ר שיפוצו מעיינותך חוצה, להגדיל תורה
ולהאדירה, לענות לכל דורש ה' בהלכה, ברוב טובה, עדי זקנה ושיבה, בברכה מרובה,
ידידו הדורש שלומו וטובתו,

מסעוד אשר משולם

